

سفری پرهزینه و بی نتیجه

یادداشت دکتر ابراهیم یزدی، روزنامه اعتماد

۸۷/۵/۳۱

۱- آقای احمدی نژاد، رئیس جمهوری روز دوشنبه از یک سفر دو روزه به استانبول ترکیه که در راس یک هیات بلندپایه انجام شد، به ایران بازگشتند. این سفری بود غیررسمی، یعنی به دعوت دولت ترکیه نبود، بلکه بنا به تصمیم رئیس جمهوری ایران صورت گرفت. دولت ایران آنرا یک "سفرکاری" توصیف کرد. در این سفر آقای احمدی نژاد دیدارهایی با آقایان عبدالله گل و رجب طیب اردوغان رئیس جمهور و نخست وزیر ترکیه داشتند.

دولت ترکیه با صراحت از امضای قرارداد فروش گاز طبیعی ایران به ترکیه، به مقصد اروپا، به مبلغ ۲/۵ میلیارد دلار، و نیز سرمایه گذاری سه میلیارد دلاری ترکیه برای توسعه میدان گازی در فازهای ۲۲ و ۲۳ و ۲۴ پارس جنوبی، که قبلاً در هر دو مورد توافق شده بود، امتناع ورزید. وزیر کشور ترکیه وجود "یک سری موانع" را علت امتناع ترکیه ذکر کرد. وزیر انرژی ترکیه گفت: "مذاکرات ادامه می یابد". عبدالله گل درباره علت خودداری ترکیه از امضاء این قراردادها گفت: "برای پروژه مقدمه چینی های لازم صورت نگرفته بود".

اگرچه قراردادهای اصلی به امضا نرسید، اما در پنج مورد موافقت نامه های همکاری میان دو کشور امضا شد که عبارتند از: زمینه های امنیتی (جرایم سازمان یافته، مواد مخدر و تروریسم)، محیط زیست، حمل و نقل، توسعه و گردشگری و کتابخانه های ملی و آرشیو.

اما با وجود این، آقای احمدی نژاد مدعی شد که: "در زمینه های سرمایه گذاری مشترک در انرژی نفت، گاز و برق به توفقات خوبی دست یافته ایم" (اطلاعات ۸۷/۵/۲۵)

البته در هیچ یک از گزارش ها، "برق" موضوع مورد بحث دو کشور نبوده است، یا حداقل اعلام نشده بود.

علاوه بر این آقای احمدی نژاد، در این سفر چند موضوع دیگر را نیز اعلام کردند.

اول این که: "در همین هفته اولین ماهواره مخابراتی ایران را به وسیله موشک و پرتابگر ایرانی به آسمان پرتاب خواهیم کرد".

دوم این که: "ما هفتاد هزار اختراع در ایران به ثبت رسانیده ایم".

سوم: در ایران آزادی کامل وجود دارد.

دو مورد اول، ماهواره مخابراتی، به هوا پرتاب شد. اما در مورد دوم، ممکن است ۷۰ یا ۷۰۰ اختراع، بدون توجه به جدی و مهم بودن آنها، به ثبت رسیده باشد، اما هفتاد هزار اختراع به نظر اغراق آمیز می رسد. چگونه می توان چنین پیشرفت علمی را ادعا کرد، در حالی که استادان برجسته و سابقه دار دانشگاهها را فله ای بازنشسته می کنند. وجود آزادی های سیاسی و اجتماعی نیز یک ادعای بی اساس است، در کشوری که جواب درخواست های صنفی معلمان و کارگران را با حبس و زندان می دهند، و هر روز شاهد انواع فشارها بر زنان، دانشجویان و فعالان سیاسی، احزاب و گروهها هستیم چنین ادعایی بیشتر حکم "لاف در غریبی" را دارد. من نمی دانم اینها خودشان هم این ادعاها را قبول دارند یا خیر؟

۲- سفر آقای رئیس جمهور به ترکیه، یک اقدام شتاب زده و بدون مطالعه لازم و در یک زمان نامناسب صورت گرفته است. سوابق تاریخی و مشترکات فرهنگی فراوان میان دو ملت، آن چنان است که می تواند زمینه بسیار مساعدی برای توسعه روابط اقتصادی میان دو کشور باشد. اما حرکت های نسنجیده نه تنها کمکی به توسعه روابط نمی کند، بلکه به آن لطمه می زند.

این سفر بدون مطالعه و تدارک لازم صورت گرفت. معمولاً در روابط خارجی مقامات مسئول دو طرف در سطوح پایین تر پیرامون موضوعات مورد علاقه مذاکره می کنند. هنگامی که دو طرف به توافق هایی دست یافتند، و نهادهای ذی ربط، در هر دو کشور آن توافق ها را تایید کردند، بالاترین مقام ها، در این مورد، رئیس جمهورها در دیدار رسمی، طی تشریفات آنها را امضا و اعلام می نمایند.

در مورد موضوعات مورد علاقه ایران و ترکیه، ظاهراً توافقی از قبل صورت گرفته بود. بطوری که ترکیه پذیرفته بود حدود سه میلیارد دلار در توسعه میدان های گاز پارس جنوبی سرمایه گذاری کند. اما سفر نه چندان با مطالعه و برنامه ریزی شده از قبل، حتی آن توافق را هم سست کرد. جستجو و یافتن علت چندان پیچیده و مشکل نیست. منابع متعددی مخالفت آمریکا در نزدیکی ترکیه به ایران و هشدار به دولت ترکیه را گزارش دادند. به عنوان نمونه وزارت امور خارجه آمریکا در بیانیه ای اعلام کرد: "از زمانی که رژیم ایران کراراً از عمل به تعهدات خود در قبال شورای امنیت سازمان ملل متحد و آژانس بین المللی انرژی اتمی سرباز زده است، چنین معامله ای می تواند پیام نادرستی را برای رهبران ایران ارسال دارد." موضع گیری و فشار دولت آمریکا بر دولت ترکیه را نه تنها روزنامه های غربی نظیر گاردین و فایننشیال تایمز، بلکه روزنامه های ترکیه نظیر حریت و حتی زمان که ناشر و سردبیر آن به گروه طیب و گل نزدیک است، نیز منعکس ساختند.

آقای عبدالله گل، اگرچه در توجیه خودداری ترکیه از امضای این توافق نامه ها اظهار داشت که مقدمه چینی های لازم صورت نگرفته و نیاز به زمان بیشتری می باشد، اما علت واقعی و اصلی در توصیه های عبدالله گل به احمدی نژاد به خوبی منعکس است. عبدالله گل در یک توصیه محرمانه (به نقل از حریت) از احمدی نژاد خواست تا ایران بسته پیشنهادی اروپا را بپذیرد. او گفت: "ما از بسته پیشنهادی اخیر پنج عضو شورای امنیت و آلمان استقبال و حمایت می کنیم. ما این بسته را به عنوان پنجره ای رو به اقبال می بینیم. شما باید بسته را قبول کنید و بر توسعه اقتصادی کشور خودتان تمرکز کنید." و این که: "گردش این شایعه که آمریکا قصد عملیات نظامی علیه ایران را دارد زبینه نیست." گل پیشنهاد کرد که به جای تعلیق از واژه دیگری استفاده شود.

در واقع رئیس جمهور ترکیه به زبان دیپلماسی به آقای احمدی نژاد می گوید، در شرایط کنونی و مناسبات نه چندان دوستانه ای که میان ایران با کشورهای غربی، آمریکا، اروپا، سازمان ملل و آژانس بین المللی انرژی اتمی، ترکیه نمی تواند با نزدیکی به ایران منافع کلان ملی خود، از جمله مهمترین آن، پذیرش در اتحادیه اروپا را به مخاطره بیندازد.

علاوه بر این، یکی از علل غیررسمی بودن سفر آقای احمدی نژاد به ترکیه و در نتیجه سفر به استانبول به جای آنکارا، امتناع مشخص آقای احمدی نژاد از حضور بر سر مزار مصطفی کمال بوده است. این مسئله حتی از نگاه خبرنگاران نیز پنهان نماند و آقای احمدی نژاد مورد سوال قرار گرفت.

اگرچه حزب عدالت و توسعه، اخیراً از یک چالش بسیار مهم و سرنوشت ساز در مصاف با کمالیست های افراطی پیروز بیرون آمده است، اما نمی خواست، با قبول دعوت رسمی از آقای احمدی نژاد و امتناع ایشان از

حضور برسرمدار بنیانگذار ترکیه جدید و امضای توافق‌نامه‌های اقتصادی بسیار مهم با ایران، نفت به آتش مخالفین افراطی خود بریزد و بهانه‌های جدیدی به دست آنها بدهد.

حزب اسلام‌گرای عدالت و توسعه، به شدت به حفظ منافع ملی ترکیه و توسعه پایدار متعهد است. خط مشی و استراتژی کلی حزب عدالت و توسعه، جذب افکار عمومی مردم و حمایت آنان از طریق ارائه خدمات است، نه اصرار بر تبلیغ یا تظاهر به دین. این نگاه به شدت واقع‌بینانه و واقع‌گرایانه حزب عدالت و توسعه نه تنها اسلام‌گرایان، بلکه بسیاری از نیروهای بینابینی را به حمایت از خود و دولت رجب طیب اردوغان واداشته است.

چگونه می‌توان پذیرفت که رئیس‌جمهوری ایران، تحلیل‌گران و تصمیم‌گیران سیاست خارجی ایران، بدون در نظر گرفتن چنین مسائلی، و بدون پیش‌بینی‌های لازم و اقدامات ضروری اولیه، به این سفر پر هزینه ولی بدون دستاوردهای قابل توجه برای ایران دست زدند.